

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
ע"ן | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 303
טבת תשפ"ב

לפחות פלס בועה מובנה. אבל זה מכשיר יקר ואינו מצוי. יש סבורים להצמיד פלס לפנס ליזר פשוט, אבל זה אינו נותן מדידה נכונה, כיון שבפנס יתכן הפרש של מילימטר ביחס לפלסטיק שעוטף אותו, וכן בין הפלסטיק לפלס, ואז הקרן אור נשלחת לזווית שונה מהפלס בלי שאפשר להבחין בכך. יש אפשרות אחרת להשתמש בפלס רגיל באופן שמביטים מהצד לכל אורכו ולא רואים את הצד שלו, כמו עינית של רובה, אבל צריך לזה מומחיות, וזה לא מדויק כשמדובר במרחק של חמישים מטרים ויותר, וככל שהמרחק יותר גם הסטייה יותר גדולה. לכן קשה לבצע מדידה זו בצורה נכונה.

בתי הנוכיה שהבחורים חיברו ללחי

בעקבות הדלקת נרות החנוכה התעוררה שאלה מענינת בעירוב במרכז בני ברק שנמצא בפיקוח של מוקד העירוב. בסמוך לפנימיה של ישיבת פונביץ' היה לחי מעץ מחובר לקיר בצורה יפה, והמשקוף מכונן מעליו, הבחורים שרצו להעמיד את כל החנוכיות בתוך טפח הסמוך לפתח, חיברו שני בתי חנוכיות ללחי עצמו על ידי ברגים, והבודק התקשר לשאול האם זה פוסל את הלחי.

בתי חנוכה מחוברים אל הלחי עם ברגים

כדי לענות על שאלה בהלכות עירוב, השלב הראשון הוא להבין מהי השאלה, לאיזה דין זה שייך, נכון שזה מקרה משונה, אבל במה יכול להיות בעיה. האפשרות הראשונה לומר שהם מקיפים את הלחי, והרי זה נאמר כשיש מחיצה או רשות לפני הלחי, אין ספק שהם בתי חנוכיה קטנים, ואינם מחיצה ואינם רשות בפני עצמה. גם מצד ההלכה של גג המפסיק בין הלחי לחוט אין כאן, כי הם לפני הלחי, ובין הלחי לחוט אין שום הפסקה. אלא השאלה היא מחמת דין פתחי שימאי, לפי הנהוג שמחמירים בכל שינוי בצורה החלקה של הלחי, האם כיון שהם מחוברים עם ברגים ללחי זה מקלקל את צורת הלחי. והנה אחרי שהתמקדנו בהגדרה נכונה של השאלה, יתכן מאוד לומר שבתי החנוכיה אינם משנים את צורת הלחי, ואינם נעשים דבר אחד עם הלחי, ואע"פ שהם מחוברים אליו עם ברגים, כיון שברור שהם חפץ נפרד, שעתידיים לסלקו בעוד שבוע. כמו כן היה מקום לאסור מטעם אחר, כיון שהלחי ובתי החנוכיה צמודים לקיר, שמא החלק של הלחי שנמצא בין בית החנוכיה לקיר, בטל כאילו הוא מובלע בין שני דברים, ויוצא שהלחי מופסק באמצע [בתוך גובה י' טפחים]. אבל גם לגבי סברה זו, יש לומר שדבר זמני אינו מבטל את הדבר הקבוע, כפי ששמענו סברה זו על דברים החוצצים בתוך צורת הפתח או בין הלחי לחוט, וה"ה בזה דבר זמני אינו פוסל.

בדיקה ועריכת תכנית בעירוב ברמה ד' בבית שמש

בגליון הקודם הבאנו את המגבית הגדולה שנערכה לעירוב של שכונת רמת בית שמש ד', שכונה גדולה שנמצאת באמצע האיכלוס, והאברכים בשכונה מתמסרים שיהיה עירוב שכונתי מסודר ומהודר ברמה טובה, אך לא

לחוד מאולתר ושולל קדשים להשלים מזהלוד עד הקיר

היה בידם תקציב, והיו בונים אילתורים מקרשים, שכל שבוע היו צריכים תיקון מחדש. כמו כן יעד המגבית היא גם לחבר את השכונות עם רמה ג', כיון שהרבה משפחות צריכות ללכת משכונה לשכונה. לאחר שהמגבית התקדמה מאוד בס"ד החליטו האברכים לגשת לעשייה, למרות שעדיין אין בידם את כל הסכום של היעד, בתקווה שימשיכו לתרום ולהשתתף בזכות הקמת עירוב מהודר. האברכים הזמינו את מוקד העירוב שיראה את מצב השכונה, ואת

חישוב הגובה הרצוי להדלקת נר חנוכה לכל השיטות

בימים אלו אנו נמצאים בימי החנוכה, שבהם נצטוונו בהדלקת נרות החנוכה. אחד מפרטי המצוה גורם לאנשים להתקשר למוקד העירוב לקבל עזרה, למרות שתפקידנו מתמקד בהלכות עירוב. בנר חנוכה אמרו חכמים מצוה להניחה בתוך עשרה טפחים לקרקע, ולמעלה מג' טפחים מהקרקע. דהיינו שלכתחילה צריך שהנר יהיה מונח בגובה שבין ג' טפחים מהקרקע עד י' טפחים. [מי שמדליק בחלון הבית מחשב כמובן מקרקע הדירה, ולא מבחוץ]. שאלו האנשים שרוצים לשאול מהו הגובה במידות של זמנינו שהוא ודאי בין ג' ל' טפחים, באופן שנצא ידי חובת כל השיטות, שהרי בנר חנוכה אנו מהמהדרין מן המהדרין, ודאי שזה כולל גם את כל פרטי המצוה, שנעשה אותם בהידור לכל השיטות בהלכה.

והנה בענין השיעורים נחלקו גדולי האחרונים כידוע, והשיטות העיקריות הם א. שיעור חז"א שהטפח הוא 9.6 / 9.8 ס"מ. ב. שיעור רח"נ שהטפח הוא 8 ס"מ. ובשנים האחרונות חידשו בשיטת רח"נ שיתכן שהחישוב צריך להיות יותר קטן, ואז הטפח הוא רק 7.55 ס"מ. לפ"ז כדי שיהיה למעלה מג' טפחים צריך שיהיה בגובה לפחות 29.4 ס"מ מהקרקע, וכדי שלא יהיה למעלה מי' צריך שיהיה למטה 80 ס"מ, ולשיעור החדש יהיה למטה 75.5 ס"מ.

גובה החלון ביחס לרחוב, מהו עשרים אמה בזמנינו

דבר נוסף שאברכים ביקשו להיעזר במכשירים של מוקד העירוב, על מנת למדוד את גובה העשרים אמה, שמדידה זו מגובה הרחוב שבו אנשים רואים את החנוכיה, וצריכים כלי למדוד את הגובה. למדידה זו יש שתי אפשרויות, יש אפשרות להשתמש במד ליזר דיגיטלי, שמודד מרחקים ע"י קרן אור אדום. ויש אפשרות להשתמש בסרט מידה ארוך [שממשש אותנו למדידת התחומין, ולעריכת תכניות לעירובים גדולים]. משלשלים אותו מהחלון אל החצר, ורואים את המידה המסומנת בסרט. פתרון זה ניתן לעשות גם עם חוט פשוט, אלא שהבעיה בחוט רגיל שהוא יכול להימתח והבדל של יותר ממטר, ויתכן שכאשר היה משולשל היה פחות מתוח או יותר, לכן אי אפשר לדעת בו את המידה הנכונה.

לפי האמור לעיל יוצא שהשיעור במידות של זמנינו הוא, לשיעור חז"א שיהיה בתוך 11.52 מטר מהרחוב, ולשיעור רח"נ בערך 9.60, ולשיעור החדש עד כ 9.10 מטר. דרך הבניה הסטנדרטית בזמנינו היא, בקומה גבוהה 3 מטר ברוטו, כלומר כולל התקרה והריצפה של הקומה הבאה, [מתוכם 35 ס"מ היציקה והריצוף, וכ-2.65 מטר חלל הקומה. בבנינים ישנים נוסף 20 ס"מ בחלל הקומה]. לפ"ז מי שגר בקומה שניה הוא ודאי בתוך עשרים אמה, ומי שגר בקומה שלישית [דהיינו שיש תחתיו קומת כניסה וקומה ראשונה ושניה, שהם כ-9 מטר, ועוד 60 ס"מ עד שפת החלון שלו]. יוצא שהוא בגובה יותר 9.60 מטר, וא"כ בדרך כלל החלון של קומה שלישית הוא בין שיעור רח"נ לשיעור חז"א. [אבל לפעמים החישוב משתנה, כאשר הרחוב יותר נמוך מהחצר, או יותר גבוה ממנו, וכן כאשר קומת הכניסה נמוכה מעט].

אמנם כידוע שפוסקי זמנינו כתבו לדון האם אפשר להתיר בזמנינו להדליק מעל עשרים אמה, כיון שיש במקביל דירות נוספות שהן בגובה, והם רואים את החלון של השכנים, שלפיהם זה בתוך עשרים אמה, וא"כ יש פרסומי ניסא גם למי שמדליק בחלון בקומה רביעית, כאשר יש חלונות של בתי אחרים כנגד החלון שלו. או שמא הפרסומי ניסא הוא רק כאשר יש חלון שרואים אותו מרשות הרבים, וחלונות של בתים פרטיים אינו כמו רשות הרבים. ועיין בזה בספרי זמנינו ואכ"מ.

יש עוד אופנים שאברכים התקשרו לשאול איך לבדוק כאשר יש רחוב עולה, ואדם גר בקומה חמישית במורד הרחוב, ואפשר לראות את החלון שלו בהמשך הרחוב שהוא גבוה יותר, איך אפשר למדוד מהו הגובה של החלון ביחס לקרקע הרחוקה. מדידה זו היא מורכבת וצריך מומחיות למדוד אותה. רצוי להשתמש במכשיר ליזר שמובנה בו פלס אוטומטי, או

כיום התקבלה ההוראה שגם לעירובים של הרבנות נכון לעשות עמודי עירוב, ולהימנע ככל האפשר מלהסתמך על תל המתלקט שיש בו מכשולות גדולים, אלא אם הוא צוק ממש, והחיבור אליו עשה ע"י מומחה לעניני עירובין.

בישוב זה הגענו לפני כמה שנים, והראינו להם קטע מסוים בנחל שלא היה בשיפוע המתלקט, אך לא בדקנו את כל אורך התל, מחמת שיש עליו צמחיה עבותה וקשה לראות אותו. באותו זמן הם תיקנו את החלק שהוכח שאינו בשיעור המתלקט, ועשו לפני עמודי עירוב, אבל בשאר אורך התעלה נשארו לסמוך על השיפוע מדין תל המתלקט.

מתמרים לתיקון העירוב בלפני שבת

בחדוש אלול האחרון היתה שוב התעוררות בישוב לבדוק את מצב העירוב, ושוב הגענו והוכחנו על קטע אחר שהשתנה מחמת סחף הגשמים ונפילת האדמה, ואינו משופע כדיון, והם הסכימו שצריך לעשות עמודי עירוב לאורך שאר התעלה. הפעם הם ביקשו שנתקן את העירוב מיד לאותה שבת, כדי שלא יישארו בלי עירוב [כיון שבנוסף היו עוד בעיות בעמודים בכמה מקומות]. אבל באותו יום זה לא היה אפשרי לעשות מיד את כל העמודים, כיון שזה היה ביום חמישי, וגם שבוע לפני ראש השנה שאז רבים נזכרים לבקש תיקון דחוף והעובדים עמוסים, אלא אמרו שנעשה כעת פתרון זמני, ואחר כך נערוך תכנית מסודרת ועבודה מסודרת וכן עשינו באותו שבוע בעבודה מאומצת תוקן העירוב, וכן מינוי בודק חדש שמבין את חובתו ויפקח עליו כראוי, ולאחר החגים הוגשה התכנית, ולאחר אישור מהמועצה החלו בעבודות לחידוש העירוב בס"ד.

הזכות הגדולה של תיקון ישוב אחד, ומי הזוכה במצוות הרבות

המצב הזה מביא שמחה גדולה לעוסקים במלאכת הקודש, כאשר עוד ישוב נכנס למתכונת של עירוב כשר, למרות שאינו מהודר ברמת העירובים השכונתיים, יש בזה זכות גדולה של כמה מאות משפחות ובהם יותר מאלפיים תושבים, שמכאן ולהבא יימנע מהם חילול שבת גדול. ואם נעשה חשבון קצר, כל אחד נושא בממוצע כעשרה פעמים במשך השבת, מוציא או מכניס דבר מהרחוב, ובפרט אלו שהחצר שלהם אינה סגורה שגם הוצאה לחצר אסורה ללא עירוב, הרי זה יותר מעשרים אלף מעשים בשבת אחת, שע"י תיקון העירוב כדיון חובה לציין שגם כל התורמים

התקנת עמודי עירוב לאורך התעלה בנחל הישוב

למוקד העירוב שותפים בתיקון זה, ובשאר התיקונים הרבים, כיון שמסביב לתקציב שהם נותנים עבור התיקון עצמו, היו לנו הרבה הוצאות להגיע למקום כמה פעמים, לפגוש את הרבנים והמסייעים, לערוך בדיקות ותכניות מקדימות, עד שהגענו לשלב של אישור התיקון. וכן אחזקת הרכב והציוד המשוכלל, שבעזרתו זוכים להביא את ההתעוררות, לישוב זה, וכן עוד ישובים שחלקם מתקנים בעצמם או באופנים אחרים. **זכות המצוה תעמוד לכל המסייעים לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ומהדרין מן המהדרין גם בשמירת השבת כמצוותה.**

קול זעקה על חילול שבת רח"ל!

בתקופה זו נתרבו הנוסעים לשבתות לישובים שונים ברחבי הארץ, ופונים אל מוקד העירוב לברר על כשרות העירוב רק ביום שישי לאחר ששכרו כבר את המקום באופן שאי אפשר לבטל או לשנות, ואף לא להשקיע בתיקון החצר. ונתקעים עם תינוקות במקומו שאסור לצאת מפתח הדירה, וחלק מהנוסעים סומכים בסופו של דבר על איזה שמועה שיש עירוב, ומטלטלים שלא כדיון. הדבר הזה הוא מכשול עצום בשמירת שבת אצל החרדים אל דבר ה, והדבר נובע מחוסר עירנות.

אנו פונים בבקשה למענכם, אל תביאו אותנו למצב שצריכים לומר לכם ביום שישי לא לצאת מהדירה, ואל תביאו אתכם למצב שמטלטלים בשוגג בחילול שבת. לפני ששוכרים לברר על כשרות העירוב, וברור שיש הרבה צימרים נחמדים שאי אפשר לנסוע אליהם, כאשר הכשרות ברמה דתית נמוכה שאינה מספיקה כלל.

חוסו על נפשתיכם!

הדברים שצריכים לשנות, ואין כדאי להגדיל את ההיקף בצורה טובה גם מבחינה הלכתית וגם מבחינה מקצועית.

באחד מהמקומות בשכונה היה פתרון יפה שעשו להכשיר מדרגות, שאינו מתאים לכל מקום. בגבול העירוב בנו מדרגות שנועדו לשמש יציאה לפארק הסמוך לשכונה, אבל בינתיים הפארק באמצע בניה, ולא עוברים במדרגות אלו, אך הסגירה שהקבלן עשה לפני המדרגות אינה מחיצה כשרה, אלא רשת פלסטיק נמוכה שהקבלנים מעמידים בשעת עבודת בכביש. לכן בשלב זה הם לא יכולים לעשות שם עמודי עירוב, וגם לא גדר זמנית שתדרוש הרבה תחזוקה, לכן הם השתמשו במדרגות למחיצה.

מתי מדרגות כשרות למחיצה, ופתרון בעזרת אבני מדרכה

והנה במדרגות יש בדרך כלל שיעור של תל המתלקט, דהיינו כל מדרגות עולות לגובה י' טפחים בתוך פחות מד' אמות, אבל הבעיה היא שהן אינן עולות ברצף של שיפוע, אלא יש באמצע הפסקה של קרקע ישרה, כל מדרגה עולה טפח וחצי ומתיישרת שלשה טפחים. בדין זה

עשיית מדרגה בין המדרגות ע"י שורת אבנים

הסתפק הביאור הלכה (סי' שס"ב) וצייד שבתל משופע אומרים שזה צורת ברייתו, אבל בחלקי מחיצות לא מצרפים כאשר השטח הישר הוא ד' טפחים, ואולי גם מג' טפחים. ובחזו"א פסק שבין בתל ובין במחיצה, לא מצרפים את החלקים הזקופים לשיעור מחיצה, כאשר יש שטח ישר [או כמעט ישר פחות משיפוע המתלקט] במשך ד' טפחים. לכן במדרגות שבזמנינו שברוב המדרגות רוחב המדרגה נמשך כ 30 ס"מ, שזה שיעור יותר מג' טפחים לכל הדעות, ופחות מד' טפחים לכל הדעות, ההוראה היא שמעיקר הדין הן כשרות למחיצה, ומ"מ בעירוב מסודר מקפידים לעשות צורת הפתח. ועפ"ז

סמכו גם כאן שהם יהיו המחיצה באופן זמני. אבל האחראים שמו לב שכאן יש גם מדרגות רחבות מעט יותר, והרי אם יש במשך המדרגה עוד שני ס"מ, דהיינו 32 ס"מ, יש בה כבר ד' טפחים לשיעור רח"ל, ואינה כשרה למחיצה. כדי להכשיר את המדרגות למחיצה, הם לקחו כמה אבנים משתלבות [אבני מדרכה], וסידרו על אותה מדרגה שורה של אבנים, ועשו מהם כביכול עוד מדרגה קטנה, במצב כזה הרי זה שתי מדרגות שכל אחת פחות מד' טפחים, ואין הפסק ברציפות ואפשר להכשיר אותם למחיצה.

השלמת גובה גרם המדרגות, וחשש שיסלקו את האבנים

דבר דומה לכך, נפגשנו בחדוש הקודם בשעה שבדקנו עירוב באחת השכונות בירושלים, שגם שם יש הרבה בנינים באמצע בניה, ולכן האחראי לא יכול לעשות פתרון קבוע, ונדחק למצוא פתרונות חדשים בכל פעם שמשנים את המדרכות והגדרות. וגם שם היה מקום שהיה צריך להשתמש במדרגות שיהיו למחיצה, אלא ששם היתה בעיה אחרת, שהיו רק חמש מדרגות, והם לא הגיעו לגובה י' טפחים. וגם הוא בחר בפתרון דומה, והעמיד אבנים משתלבות בראש גרם המדרגות, שישלימו את גובה המחיצה, [ובמקרה זה לא עשה שורה שליומה, אלא השאיר רווח פחות מג' טפחים ביניהם, שמדין לבוד נחשבים כסמוכים ומשלימים את המחיצה].

השלמת גובה גרם המדרגות ע"י אבנים

יש לציין שפתרונות אלו נאמרו כאן רק לגבי המדרגות שאנשים עדיין לא עוברים בהם, מחמת שמדובר במקומות באמצע בניה, אבל במקומות שאנשים עוברים, אי אפשר לעשות פתרון זה אפילו לשבת אחת, כי יש לחשוש שהעוברים יסלקו את האבנים ברגליהם, או ילדים ישחקו וידחפו אותם, מתוך מעשים שהיו. לכן זה פתרון רק במקומות שברור שאנשים לא עוברים, וגם זה צריך פיקוח וטיפול כל שבוע.

עוד ישוב מתקדם שלא לסמוך על שיפוע התעלה

במסגרת העבודות בישובים לתיקון העירובים, עסקנו בישוב דתי שהיה בו עירוב פעיל, אבל בקטע מסוים סמכו על תעלת מים שעוברת לאורך כל הישוב, שהיא תשמש מחיצה מדין תל המתלקט. והנה חשוב לציין דבר ראשון, שבתל המתלקט יש הרבה בעיות שאנשים לא מודעים לכך, בין בנושא של חישוב השיפוע, שלא מודדים אותו במכשיר אלא במראה עין, והרבה מקומות התברר שבמשך עשרות מטרים הוא לא היה משופע מספיק. ובין בחיבור שבין התל לשאר המחיצות, שגם בזה צריך בדרך כלל להוסיף חתיכת גדר בין עמודי העירוב אל התל, ויש להאריך בזה ואכמ"ל.